

12.2.2025

POHJOIS-SUOMEN HALLINTO-OIKEUDELLE

PÄÄTÖS, JOHON HAETAAN MUUTOSTA

Metsähallituksen päätös: MH 238/2025, 14.01.2025
Asianumero: Poikkeamislupa 129386

VALITTAJA

Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry.

PROSESSIOSOITE

Puheenjohtaja Saara Laivamaa
Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry.
Rovakatu 23
96200 Rovaniemi
+358 468 107 744
lappi@sll.fi

SELVITYS VALITUSOIKEUDESTA

Luonnonsuojelulain (9/2023) 134 §:n 4 momentin mukaan valitusoikeus on sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. Lapin piirin säännöissä on todettu, että yhdistyksen tavoitteena on luonnon- ja ympäristön suojeleminen (Liite 2, yhdistyksen säännöt). Yhdistyksen toimialueena on Lappi, jonka alueella lupa-alue sijaitsee.

Yhdistyksellä on siten lupa-alueella valitusoikeus luonnonsuojelulain 134 §:n mukaisesti.

SELVITYS VALITUKSEN MÄÄRÄAJASTA

Päätöksessä on kerrottu, että valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Jos päätös on annettu tiedoksi sähköisenä viestinä, katsotaan päätöksen saajan saaneen asiakirjan tiedoksi kolmantena päivänä

viestin lähettämisestä. Lapin piiri sai asian tiedoksi sähköpostiviestillä, joka oli postitettu 14.1.2025. Valituksen määräaika on täten 16.2..2025, joka on sunnuntai, joten määräaika siirtyy seuraavalle arkipäivälle 17.2.2025

VAATIMUS

Metsähallituksen päätös on kumottava.

PERUSTELUT

Tausta

Metsähallitus on myöntänyt luonnonsuojelulain 51 § mukaisen luvan yhden ilveksen pyydystämiseen Pisavaaran luonnonpuistossa. Poikkeuslupaa on haettu Metsähallitukselta sillä perusteella, että Suomen riistakeskus on myöntänyt metsästyslain 41 a §:n mukaisen poikkeusluvan ilveksen tappamiseen porotaloudelle aiheutuvan erityisen merkittävän vahingon ehkäisemiseksi luonnonpuiston alueella.

Luonnonsuojelulain 51 §:n mukaan luonnonpuistossa saadaan sen perustamistarkoitusta vaarantamatta Metsähallituksen luvalla poistaa sellaisia riistaeläinlajien yksilöitä, jotka aiheuttavat ilmeisen uhan ihmisen turvallisuudelle tai uhkaavat aiheuttaa omaisuudelle merkittävää taloudellista vahinkoa.

Metsähallitus on myöntänyt luvan yhden ilveksen metsästämiseen Pisavaaran luonnonpuistossa.

Merkittävä taloudellinen vahinko

Metsähallitus on päätöksensä perustelujen mukaan arvioinut merkittävän taloudellisen vahingon vaatimuksen täyttyneen, kun riistakeskus on arvioinut omassa päätöksessään ilveksen tappamisen tarpeelliseksi erityisen merkittävän vahingon ehkäisemiseksi. Riistakeskuksen poikkeusluvassa on katsottu, että muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole, eikä päätös haittaa lajin suotuisaa suojelutasoa ja laji on syytä pyydystää tai tappaa erityisen merkittävän vahingon ehkäisemiseksi.

On huomionarvoista, että Riistakeskuksen päätös ei poista Metsähallituksen velvollisuutta perustella päätöstään hallintolain (434/2003) 45 §:n mukaisesti. Metsähallitus voi kuitenkin perustelunaan käyttää riistakeskuksen päätöstä siltä osin, kun se on mahdollista.

Riistakeskukselle toimitetussa hakemuksessa erityisen merkittäväksi vahingoksi on esitetty neljä poroa. Hakemusalueella toimii Palojärven paliskunta. Paliskunnan suurimmaksi sallituksi eloporomääräksi on ilmoitettu 5000 poroa. Tällöin ilveksen tappamien porojen määrä koko Palojärven paliskunnan eloporomäärästä on 0.08 %. Eloporomäärällä

tarkoitetaan teurastuksen jälkeen eloon jätettävien porojen määrää. Poroja on siis esimerkiksi vasomisen jälkeen enemmän. Näin pienen osuuden tappiota ei voida pitää merkittävänä taloudellisena vahinkona.

Unionin tuomioistuimen mukaan luontodirektiivin tarkoituksena ei ole ehkäistä vähäisiä vahinkoja vaan ainoastaan vahinkoja, jotka ylittävät tietyn tason (C- 247/85, kohta 56). Tällöin tulee määriteltäväksi, mikä on erityisen merkittävä vahinko tai merkittävä taloudellinen vahinko. Komission ohjekirjan (3-23) mukaan erityisen merkittävän haitan käsitettä on arvioitava tapauskohtaisesti ongelman ilmetessä.

Luontodirektiivillä tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseksi on tärkeää, että poistettaessa tiukasti suojeltuun eläinlajiin kuuluva yksilö, vaihtoehdoisen toimenpiteen taloudellisia kustannuksia punnitaan suhteessa poistamisesta aiheutuviin ekologiisiin kustannuksiin (C-601/22, kohta 84). Ilveksen tuottama hyöty on siis otettava huomioon punnittaessa muuta tyydyttävää ratkaisua. Muiden tyydyttävien ratkaisujen taloudelliset vaikutukset eivät ole ratkaisevia (C-601/22, kohta 85).

Ilves tuottaa enemmän hyötyä kuin haittaa. Suomessa valkohäntäkauriskanta on lähes kolminkertaistunut viimeisen vuosikymmenen aikana noin 110 000 yksilöön ja metsäkauriskanta noin 80 000 eläimeen. Siksi osa metsänomistajista, maanviljelijöistä, puutarhureista, liikenteen turvallisuusviranomaisista ja ihmisen terveydestä huolestuneista tahoista (runsas kauriskanta ylläpitää vahvaa puutiaiskantaa) pitävät pienten hirvieläinten kantoja liian runsaina. He näkevät ilveksen niihin kohdistaman saalistuksen myönteisenä. Lisäksi osa näistä lajeista on vieraslajeja, joten ilveksen metsästys niiden kannalta on täysin vastoin maa- ja metsätalousministeriön vieraslaji-strategiaa (Liite 3, s. 11).

Ilves hyödyntää ravintonaan kettuja ja supikoiria, mikä kohentaa metsäjänis- ja uhanalaistuneita metsäkanalintukantoja (Mechanisms of population declines in boreal forest grouse. Gilbert Ludwig. Jyväskylän yliopisto. 2007. Abstrakti ja s. 34). Tällä hetkellä vahvan valkohäntäpeurakannan takia Natura-alueilla on aidattu luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä alueita, jotta ne eivät tuottaisi alueilla vahinkoa. Muita suurentuneen valkohäntäpeurakannan haitallisia vaikutuksia luontoon ovat myös uhanalaisten kasvilajien vaarantuminen ja tautien leviäminen hirvieläimistä toisiin (Kestävään valkohäntäpeurapolitiikkaan. Esa Härmälä ja Lauri Kontro. MMM. 2023. s. 15.) Tästä syystä ilveksen metsästyksellä olisi laajempia haitallisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuden ja siten myös luontodirektiivin kannalta.

Porojen saalistaminen on suurpedolle luonnollinen prosessi ja olennainen osa ekosysteemin toimintaa. Ennen poikkeuksen harkitsemista olisi tunnistettava saalistajien muut uhat tai rajoittavat tekijät, ja niihin olisi

puututtava tehokkaasti (esim. elinympäristöjen heikkeneminen, ihmisen toiminta ja kilpailu kotieläinlajien kanssa). Poikkeuksen myöntäminen on viimeinen keino komission luontodirektiivin ohjeasiakirjan C(2021) 7301 s. 50:n ja julkisasiamiehen asiassa C- 10/96 antaman ratkaisuehdotuksen 33 kohdan mukaan.

Tapauskohtaisesti tarkasteltuna, ottaen huomioon ilveksen tuottamat hyödyt ekosysteemille, vahinkojen kokoluokka, taloudellisista vahingoista maksettavat korvaukset sekä luonnonpuiston perustamistarkoitus huomioon ottaen, 10 000 euron vahinkoa ei voida pitää merkittävänä taloudellisena vahinkona.

Perustamistarkoitus

Pisavaaran luonnonpuisto on perustettu eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille annetulla lailla (83/1938) (myöhemmin perustamislaki). Pisavaaran järjestyssäännön mukaan Pisavaaran luonnonpuisto on perustettu edustavien Etelä-Lapin vaara-alueen metsien ja niiden eliöstön säilyttämiseksi ensisijaisesti tieteellistä tutkimusta varten.

Perustamislaki on säädetty luonnonsuojelulain (71/1923) nojalla. Kyseisessä luonnonsuojelulaissa on tarkemmin säädetty siitä, mitä varten luonnonpuistot ovat, eli luonnonpuistojen perustamistarkoituksesta. Alkuperäisessä vuoden 1923 luonnonsuojelulaissa nykyistä luonnonpuistoa on kutsuttu yleiseksi suojelualueeksi.

Vuoden 1923 luonnonsuojelulakia koskevan hallituksen esityksen (HE 24/1922 vp) mukaan on tärkeää säilyttää kokonaan tai jossain erityisessä suhteessa koskemattomana olevaa luontoa (s. 1). Tätä varten on perustettu luonnonpuistoja sekä kansallispuistoja.

Koskemattomuus johtaa siihen, että suojelualan taloudellinen hyväksikäyttäminen tulee periaatteellisesti kokonaan estetyksi (HE 24/1922 vp, s. 31). Kirjauksen mukaan on siis mahdollista, että luonnonpuistoa käytetään taloudellisesti hyväksi, mutta vain hyvin tiukasti rajatuissa tapauksissa. Tällainen taloudellinen hyväksikäyttö voi siten olla esimerkiksi porotaloutta harjoittamista siinä määrin, miten se on alueen käyttömuodon kannalta tarpeellista, alueen perustamistarkoitusta vaarantamatta.

Joissain tapauksissa voitaisiin jopa argumentoida, että porotalous olisi haitallinen luonnonpuiston perustamistarkoituksen kannalta. Tästä johdettuna voidaankin myös pohtia, uhkaako tässäkin tapauksessa porotalous luonnonpuiston perustamistarkoitusta, sillä sen vuoksi on haettu poikkeusta luonnonpuiston rauhoitussäännöksiin, mikä uhkaa eittämättä luonnonpuiston koskemattomuutta.

Vanhan luonnonsuojelulain esitöissä luonnonpuistojen suojeleminen on esitetty hyvin ihmisen toimintaa rajoittavaksi. Esimerkiksi yleisellä

suojelualueella kielletään kaikenlainen ihmistoiminta, joka jossakin suhteessa voisi turmella alueen alkuperäistä luontoa (perustamistarkoitusta) (HE 24/1922 vp, s. 31).

On ilmeistä, että suurpetojen metsästys vaikuttaa luonnonpuistojen alkuperäiseen luontoon, koskemattomuuteen sekä luonteeseen toimia tutkimuskäyttöön soveltuvana alueena.

Kuvaavaa on myös se, että luonnonsuojelulain (1096/1996) hallituksen esityksessä (HE 79/1996 vp, s. 29–30) pohditaan jopa luonnonpuiston nimenvaihtoa: "Nykyinen luonnonpuisto -nimike on harhaanjohtava. Kyseessä ei ole "puisto", vaan päinvastoin mahdollisimman luonnonmukaisena säilytettävä alue. Luonnonpuiston nimikettä ehdotetaan korvattavaksi alueen luonnetta paremmin kuvaavalla nimikkeellä "luonnonsäästiö." Luonnonpuiston luonto on siis tarkoitettu säästettäväksi, koskemattomaksi tuleville sukupolville ja tutkijoille. Puisto sanan erheellisyys todetaan myös vanhassa luonnonsuojelulain esityössä, sillä kyse on koskemattomasta luonnosta (HE 24/1922 vp, s. 26).

Laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä (s. 1–2) hallituksen esityksestä (HE 24/1922 vp) korostetaan sitä, että luonnonpuistojen muuttumattomuus ja luotettava kuva luonnosta ennen ihmisen muuttamista ovat tärkeitä jälkimaailmalle ja tieteelle.

Jotta poikkeuslupa voidaan myöntää perustamistarkoitusta vaarantamatta, on poikkeuksen koskettava sellaista asiaa, joka ei vaikuta kielteisesti edellä mainittuihin perustamistarkoituksiin. Suurpedoilla on merkittävä vaikutus alueen alkuperäiseen luontoon. Poronhoitoalueella suurpetojen vähyys (jopa petotyhjiö) johtuu tällä hetkellä porotaloudesta, sillä alueelle myönnetään runsaasti metsästyslain 41 a §:n mukaisia vahinkoperusteisia lupia. Suurpetojen vähyys poronhoitoalueella käy ilmi Luonnonvarakeskuksen kanta-arvioista. Tämän vuoksi jokainen suurpetoyksilö on tärkeä alueen luontaiselle ekosysteemille. Luonnonpuistosta tapettava laji voi johtaa siihen, ettei luonnonpuistossa ole enää kyseistä lajia sekä seuraava lajin edustaja saapuu alueella vasta pitkän ajan kuluttua.

Suurpedot ovat kuuluneet ja kuuluvat edelleen Suomen luontoon, jolloin luonnonpuiston koskemattomuus sekä tieteellinen käyttö kärsii, mikäli luontoa muutetaan ihmisen toiminnan vaikutuksesta sellaiseksi, joka ei vastaa alkuperäistä luonnonpuiston alueella vallinnutta luontoa.

Suomen suurpetojen kantojen ollessa nykyisellä tasolla, etenkin poronhoitoalueella, sekä niiden ollessa luontodirektiivillä suojattuja, ei poikkeuslupaa voida myöntää luonnonpuistoon perustamistarkoitusta vaarantamatta.

Päätöksen perustelut koskien perustamistarkoitusta

Hallintolain (434/2003) 45 §:n mukaan päätös on perusteltava. Lisäksi perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Metsähallituksen päätöksessä ei ole perusteltu luonnonsuojelulain 51 §:stä johdettavaa vaatimusta siitä, että päätös ei saa vaarantaa luonnonpuiston perustamistarkoitusta. Päätöksestä ei myöskään käy ilmi, miten Metsähallitus on selvittänyt, ettei hakemus ole ristiriidassa luonnonpuiston perustamistarkoituksen kanssa.

Se, että Metsähallitus on katsonut kynnyksen merkittävän taloudellisen vahingon ehkäisemiseksi ylittyneen, ei tarkoita, että lupa voitaisiin myöntää perustamistarkoitusta vaarantamatta.

Metsähallituksen tulee erikseen selvittää sekä perustella, miten haettu lupa vaikuttaa luonnonpuiston perustamistarkoitukseen.

Metsähallitus on laiminlyönyt hallintolain 45 §:n mukaisen perusteluvollisuuden.

VAKUUDEKSI

Rovaniemellä 12.2.2025

Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri ry.

Saara Laivamaa
Puheenjohtaja

Sari Hänninen
Taloudenhoitaja

LIITTEET

Liite 1 Päätös: MH 238/2025
Liite 2 Yhdistyksen säännöt
Liite 3 Vieraslajistrategia

LÄHDELUETTELO

- Kestävään valkohäntäpeurapolitiikkaan. Esa Härmälä ja Lauri Kontro. MMM. 2023.
- Mechanisms of population declines in boreal forest grouse. Gilbert Ludwig. Jyväskylän yliopisto. 2007.